

Posebno poglavje je posvečeno znamenitim Moravčanom na čelu z matematikom Jurijem Vego, zgodovinarjem dr. Josipom Malom ter pisateljem dr. Franom Detelo.

Poglavje o javni upravi je, podobno kot nekatera prejšnja, kronološko razčlenjeno, saj po vrsti obravnava župe in župane, kantone in naborne okraje ter katastre raznih vrst, politične razmere v stari Jugoslaviji in občinsko upravo med okupacijo pa vse do danes, ko je moravska dolina vključena v občinsko skupščino Domžale in v delegatski sistem. Sledi natančen pregled komunalnih naprav ter gospodarstva, obdobje prve in druge svetovne vojne ter kronika nesreč, požarov, vremenskih posebnosti, epidemij in drugih bolezni.

Zelo obsežno poglavje, ki obravnava NOB, je napisano predvsem na podlagi gradiva iz arhiva IZDG in ustnih pričevanj ter s pomočjo odborov ZB Moravče ter Vrhpolje-Zalog. Dogodke iz tega časa je avtor preučil izredno podrobno, tako da bi mogli z nekoliko pretiravanja reči, da lahko sledimo tudi usodam številnih borcev in aktivistov s tega območja. Poglavje se zaključuje s seznamom padlih borcev in žrtev nacizma, ki šteje 194 ljudi.

Zelo zanimivo branje so tudi zgoraj že omenjene kronike, saj je mogoče iz njih izluščiti precej dragocenih podatkov o preteklosti, ki niso zanimivi zgolj za prebivalce obravnavanih krajev. Taki podatki lahko bralca celo bolje seznanijo z vsakdanjim življenjem v posameznih zgodovinskih obdobjih kot še tako temeljite zgodovinske sinteze. Mogoče je prav v tem treba iskati razlog za velik uspeh knjige *Moravska dolina*, ob tem pa se velja tudi zamisliti, saj je popularizacija zgodovinske znanosti med najširšimi krogi še vedno med pomembnejšimi nalogami našega zgodovinopisja.

Andrej Vovko

ARHIVI, glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije. Letnik II, št. 1—2, Ljubljana 1979, 122 strani.

Druga številka »Arhivov« ni izšla več samo kot glasilo Arhivskega društva Slovenije, temveč tudi kot glasilo vseh slovenskih arhivov, ki so prav tako prevzeli njegovo sofinanciranje. Vsebinsko in oblikovno je revija obdržala zasnovo prve številke, spremenilo se je le oštevilčenje, dodana je navedba letnika. Tako kot v prvi številki je tudi vsebina v drugi dvojni številki razdeljena na šest rubrik: Razprave in članki, Delo arhivov in arhivskih organizacij, Ocene in poročila o publikacijah, Nove pridobitve slovenskih arhivov, Bibliografija arhivskih delavcev za leto 1977—1979 in Osebnosti.

Najobsežnejša je prva rubrika, saj je v njej objavljena večina referatov IX. zborovanja arhivskih delavcev Slovenije v Radencih septembra 1979, ki je bilo posvečeno problematiki upravnih organov na Slovenskem od srede 18. stoletja do današnjih dni in ohranjenosti ter dostopnosti njihovega arhivskega gradiva. Na začetku je objavljen uvodni govor sedanjega predsednika Arhivskega društva Slovenije Petra Klasinca, posvečen 25-letnici Arhivskega društva (prej Društva arhivskih delavcev LRS), v katerem je na kratko orisal glavne značilnosti in dosedanje dosežke delovanja društva ter njegovo nadaljnjo usme-

ritev. Objavljen je še pozdravni govor predsednika skupščine pomurskih občin Karla Sukiča, v katerem je prikazan razvoj Pomurja, pokrajine, ki je v letu 1979 poteka 60 let priključitve k matični domovini. Objavljene referate, ki sledo uvodnima sestavkoma, lahko razdelimo na dva dela. Prvi so referati, ki obravnavajo problematiko upravnih organov, njihovo strukturo, delovanje in kompetence, ne da bi bila v njih obravnavana tudi ohranjenost in urejenost lastnega gradiva — in drugi, ki poleg tega obravnavajo predvsem gradivo, njegovo ohranjenost, dostopnost, vrste in pomen tega gradiva. Tako je dr. Jože Žontar v prispevku Nekatera vprašanja organizacije državne uprave na Slovenskem od srede 18. stoletja do najnovejšega časa pregledno opisal razvoj tistih struktur in funkcij državnih organov, ki so imeli svoj sedež na slovenskem ozemlju, in tudi onih, katerih območje se je raztezalo na slovensko ozemlje ter je to poznavanje potrebno za delo na arhivskem gradivu, ki je pri njih nastajalo ali še nastaja. Avtor poudarja, da je potrebno v arhivih bolj kot doslej preučevati razvoj pristojnosti posameznih upravnih organov, pripravljati analize arhivskega gradiva organov z vidika njihovih funkcij ter medsebojnega delovanja, kajti le tako je mogoče priti do boljših rezultatov ne le pri odbiranju arhivskega gradiva, temveč tudi pri izdelovanju pripomočkov za uporabo. Sledijo prispevki, ki obravnavajo strukturo, delovanje in kompetence posameznih vrst državnih, deželnih in drugih uprav. Antoša Leskovec je obdelal ogrski upravni sistem od srede 18. stoletja do leta 1918, Majda Smole deželno knežje upravne organe za Kranjsko v 18. stoletju, Ljudmila Bezlaj-Krevel upravno ureditev Primorske s posebnim ozirom na občine v letih 1814 do 1940 in dr. Tone Zorn upravno razdelitev na slovenskem etničnem prostoru avstrijske Koroške. Bansko upravo Dravske banovine in njeno gradivo je obdelal Vladimir Kološa, okupacijsko civilno upravo na Slovenskem in njeno arhivsko gradivo dr. Tone Ferenc, organe ljudske oblasti na Slovenskem med leti 1941—1944 in njihove arhivske fonde Marija Oblak-Čarni ter upravne organe in njihovo gradivo v Slovenskem Primorju 1945—1947 Metka Gombač. Samo prikazu arhivskega gradiva so namenjeni naslednji prispevki. Arhivsko gradivo Namestništva 1850 do maja 1854 in Deželne vlade od maja 1854 do novembra 1860 ter od aprila 1861 do leta 1918 v Ljubljani je prikazal Peter Ribnikar, Marjan Drnovšek prikaz gradiva Mestne občine ljubljanske za registraturno obdobje 1898—1930 na primeru za leto 1901 in Miran Kafol prikaz gradiva Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana na primeru leta 1960. Zanimiva sta še prispevka Jelke Melik o upravnem postopku in Staneta Grande o razvoju statistike in statističnega gradiva. Zgodovini območja, kjer je bilo zborovanje arhivskih delavcev — območju Gornje Radgone do začetka 17. stoletja je namenjen prispevek dr. Jožeta Mlinariča, ki je na podlagi številnih arhivskih virov podal pregled razvoja tega območja. Na koncu te rubrike so objavljene še diskusije dr. Franceta Rozmana o virih za zgodovino delavskega gibanja na Slovenskem, Nade Kobal o arhivskem gradivu Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino in Ivana Križnarja.

Obsežna je tudi rubrika o delu arhivov in arhivskih organizacij, kjer je prikazana dejavnost Arhivskega društva Slovenije v letih 1976—1979 in njegovega uredniškega odbora, delo Komisije za šolanje kadrov za zgodovinske arhive in registrature, predvsem pa delo posameznih zgodovinskih arhivov. Omeniti je še rubriko Nove pridobitve slovenskih arhivov, kjer so skoraj vsi slovenski arhi-

vi objavili pregled prevzetega oziroma novo pridobljenega gradiva v letih 1977—1979.

Tako je tudi druga, vsebinsko bogata številka Arhivov potrdila upravičenost želje slovenskih arhivskih delavcev po lastnem glasilu.

Marjeta Adamič

Zbornik občine Domžale. Izdala in založila Kulturna skupnost Domžale, 1979, 441 strani.

Ob 20-letnici združitve dotedanjih občin Domžale, Mengeš in Moravče v domžalsko občino sedanjega obsega, je izšel obsežen in pester »Zbornik občine Domžale«. Brez dvoma gre za odličen primer krajevnega zbornika, krajevne zgodovine, ki je lahko marsikateri občini ali območju za vzgled.

Zbornik občine Domžale je razdeljen na dva dela. V prvem so objavljeni referati s prvega znanstvenega posvetovanja slovenskih zgodovinarjev o krajevni zgodovini, ki ga je maja 1977 ob 40-letnici ljudskofrontovskega shoda na Taboru nad Ihanom in ob 25-letnici izhajanja Kronike organiziralo Zgodovinsko društvo za Slovenijo. Posamezni referati so v okviru splošne problematike slovenske krajevne zgodovine in dosedanjega raziskovanja na tem področju obravnavali problematiko zgodovine sedanje domžalske občine od antike do revolucionarnega narodnoosvobodilnega gibanja. Drugi del zbornika pa obravnava pogloblitve posebnosti v razvoju sedanje domžalske občine v zadnjih dvajsetih letih, torej obdobje socialistične graditve.

Uvodni besedi predsednika skupščine občine Domžale Jerneja Leniča sledi poročilo Ignacija Vojeta, predsednika Zgodovinskega društva za Slovenijo o prvem simpoziju slovenskih zgodovinarjev o krajevni zgodovini. Iz njegovega prispevka veje misel, da se Zgodovinsko društvo in njegova sekcija za krajevno zgodovino zavedata, da je bilo na tem področju sicer že veliko storjenega, da pa pri delu in raziskovanju še marsikdaj prevladujejo stihija, nenačrtnost, nestrokovnost in težnja po senzacionalnosti. Tako je sekcija za krajevno zgodovino dodala zamisli o organiziranju posebnega simpozija o krajevni zgodovini, ki se je porodila na zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Kranjski gori 1976, še dve komponenti. Na eni strani si je postavila za cilj, da bo izdelala model čimbolj celovite obravnave nekega ožjega področja z vseh razvojnih zornih kotov, na drugi strani pa, da bo na podlagi opravljenega pretresa dosedanjega dela izdelala metodološka napotila za nadaljnjo obravnavo.

Med avtorji posameznih prispevkov, ki sledijo, je prva Mirina Zupančič, ki obravnava arheološki najdišči Trojane in Mengeš in v tem okviru arheološko podobo domžalske občine.

Ferdo Gestrin razgrinja v študiji Obdobje fevdalizma na ozemlju domžalske občine v luči zemljiškega gospodstva Jablje pogloblitve značilnosti fevdalnih odnosov na območju domžalske občine na osnovi analize urbarja tega zemljiškega gospodstva iz 18. stoletja. Pri tem ga posebno zanimajo vprašanja kolonizacije, podložniške dajatve, podložniške posesti, pa tudi udeležba kmetov v trgovini in prometu na glavni poti proti morju, ki je tekla čez ozemlje današnje domžalske